



Број: 1-03-349-32/22-6  
Датум: 27.06.2022.  
Београд

**ПРЕДМЕТ: Коментари на Нацрт извештаја о анализи велепродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште добијени у оквиру јавних консултација и одговори Агенције**

У складу са одредбама чл. 34, 35. и 36. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС”, бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18 – др. закон, у даљем тексту: Закон), Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција) је дана 7.3.2021. године на својој интернет страници објавила позив стручној и широј јавности да у оквиру јавних консултација дају своје мишљење о Нацрту извештаја о анализи велепродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште (у даљем тексту: Нацрт извештаја). Јавне консултације су трајале 30 дана и завршене су 7.4.2021. године.

Коментаре на Нацрт доставили доставили су следећи оператори:

1. Предузеће за телекомуникације Телеком Србија акционарско друштво Београд, Таковска 2, Београд (у даљем тексту: Телеком Србија а.д.);
2. SERBIA BROADBAND – SRPSKE KABLOVSKE MREŽE DOO BEOGRAD, Булевар Пека Дапчевића 19, Београд (у даљем тексту: SBB DOO);
3. А1 д.о.о. Београд Милутина Миланковића 1ж, Нови Београд (у даљем тексту: А1 Србија д.о.о.) и
4. YETTEL д.о.о., Београд, Омладинских бригада 90, Београд – Нови Београд (у даљем тексту: Yettel д.о.о.).

Поред наведених оператора, Комисија за заштиту конкуренције је доставила своје мишљење на предметни Нацрт извештаја.

Све достављене коментаре Агенција је пажљиво размотрила, обрадила, а одређене и систематизовала поштујући принцип начина њихове доставе од стране подносиоца, и поводом истих након брижљиве оцене, заузела ставове наведене у даљем тексту овог акта.

***Коментари оператора Телеком Србија а.д.***

Телеком Србија а.д. је доставио Агенцији мишљење на Нацрт извештаја дана 5.4.2022. године (заведено под интерним бројем: 1-03-349-32/22 од 8.4.2022).

***1. коментар***

У вези са тачком 6.5. Нацрта извештаја оператор Телеком Србија а.д. је указао да је потребно прецизирати од када се уводи примена LRIC методологије за одређивање цена услуга у

предметној анализи, шта подразумева фазна примена трошковно заснованих цена и који временски период би покривала фазна примена. Додатно, оператор Телеком Србија а.д. сматра да би требало дефинисати шта подразумева значајно одступање, као и критеријум који се узима у обзир приликом одлучивања да ли се цене одређују на основу модела текућих трошкова или на основу упоредивих тржишта (уз прецизирање која упоредива тржишта би се узела у обзир).

### ***Одговор Агенције:***

Након доношења решења о одређивању оператора са ЗТС на велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште, Агенција ће спровести поступак и донети решење којим се одређују цене велепродајних услуга широкопојасног приступа применом LRIC модела. У случају да се утврди да трошковно засноване цене према LRIC моделу значајно одступају од цена на упоредивим тржиштима, Агенција може одредити цене велепродајних услуга широкопојасног приступа применом модела упоређивања цена (бенчмаркинг) или модела текућих трошкова. Имајући у виду поступак који претходи доношењу решења о одређивању наведених цена и временски оквир њихове примене, почетак примене цена утврђених решењем се може очекивати током 2023. године. Дакле, примена одговарајуће трошковне методологије, као и временски период фазне примене, уколико би било процењено да је она потребна, биће одређени решењем којим се одређују цене велепродајних услуга широкопојасног приступа. У случају коришћења модела упоређивања цена или модела текућих трошкова, сви детаљи у вези са одређивањем цена применом ових модела, као и разлози за избор одређеног модела, такође ће бити садржани у решењу којим се одређују цене велепродајних услуга широкопојасног приступа.

### ***2. коментар***

Оператор Телеком Србија а.д. сматра да се резултати TD LRIC модела развијеног од стране оператора могу користити приликом упоређивања, с обзиром на то да је операторима прописана обавеза примене трошковног рачуноводства.

### ***Одговор Агенције:***

Агенција је у примени LRIC модела прописала приступ „одоздо према горе“, у складу са Препоруком Комисије од 11. септембра 2013. године о јединственим обавезама недискриминације и трошковним методологијама у циљу унапређења конкуренције и побољшања инвестиционе климе у области широкопојасног приступа (2013/466/EУ), којом је BU LRIC+ методологија препоручена методологија за одређивање цена регулисаних велепродајних услуга приступа.

### ***3. коментар***

У достављеном мишљењу, оператор Телеком Србија а.д. наводи да је, у циљу транспарентног поступка увођења трошковно заснованих цена по LRIC методологији, од изузетне важности

омогућити операторима увид у модел који ће Агенција примењивати за ове намене, чиме би се омогућило разумевање начина на који су се достављени подаци искористили.

#### ***Одговор Агенције:***

Агенција истиче да су Правилником о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС“, бр. 52/11 и 53/21, у даљем тексту: Правилник) регулисане основе LRIC модела и начин његове примене, што обезбеђује транспарентност и правну извесност у погледу примене овог модела.

#### ***4. коментар***

У достављеном мишљењу, оператор Телеком Србија а.д. истиче да Агенција треба да омогући операторима подстицај даљих улагања у инфраструктуру, као и да прорачунате цене морају бити стимулативне, јер нагло снижавање цена може имати утицај на инвестиције у развој мреже, успоравање увођења нових технологија и услуга, што такође може угрозити тренутни, постигнути квалитет услуга.

#### ***Одговор Агенције:***

Агенција може утврдити фазну примену трошковно заснованих цена у циљу избегавања наглог снижавања цена и нежељених поремећаја на тржишту. Такође, као што је наведено, у складу са одредбама Правилника, Агенција може применити метод упоређивања цена или модел текућих трошкова ако се утврди да трошковно засноване цене према LRIC моделу значајно одступају од цена на упоредивим тржиштима, имајући у виду стање на тржишту и ефекте цена.

#### ***Коментари оператора А1 Србија d.o.o.***

Оператор А1 Србија d.o.o. је доставио Агенцији мишљење на Нацрт извештаја дана 7.4.2022. године (заведено под интерним бројем: 1-03-349-32/22-1 од 8.4.2022).

#### ***Коментар:***

У вези са опредељењем Агенције да регулише искључиво велепродајну услугу *bitstream* приступа која се може реализовати путем xDSL технологије, оператор А1 Србија d.o.o. је изнео мишљење да такав приступ представља значајну баријеру, будући да се супституција традиционалних мрежа за приступ оптичким мрежама, одвија убрзано.

Наводећи податке из Нацрта извештаја, који показују да је број претплатника који користе xDSL технологију у 2020. години пао за 6% у односу на претходну годину, док се у истом периоду повећао број претплатника који интернету приступају путем НФС мрежа за 11%, а путем оптичких каблова за 43%, оператор А1 Србија d.o.o. констатује да ови подаци иду у

прилог чињеници да све приступне технологије треба да буду регулисане и под једнаким условима понуђене заинтересованим операторима на тржишту. Томе у прилог наводи да је покривеност територије Републике Србије оптичким мрежама значајна, иако приступ интернету путем оптичких каблова још увек није довољно распрострањен, те сматра да тај податак треба узети у обзир приликом доношења одлуке о технологијама приступа које ће бити предмет регулације.

Такође, оператор A1 Srbija d.o.o. у достављеном мишљењу указује да би за предметну анализу тржишта и изведене закључке, допринела и анализа на који начин је ово тржиште регулисано у суседним земљама и земљама Европске уније. Као пример наводи Републику Хрватску, где је оператор за значајном тржишном снагом у обавези да операторима корисницима понуди *bitstream* услугу путем свих приступних технологија.

Узимајући наведено у обзир, оператор A1 Srbija d.o.o. сматра да би за даљи развој тржишта било неопходно да све приступне технологије буду предмет регулације, у циљу стварања позитивног регулаторног оквира који би омогућио напредак и равноправан третман свих оператора на тржишту.

#### **Одговор Агенције:**

Агенција се приликом доношења закључака изнетих у Нацрту извештаја користила подацима достављеним од стране оператора путем годишњих упитника за 2018, 2019. и 2020. годину како је и наведено у Нацрту извештаја, те је исте користила за утврђивање чињеничног стања. Када се говори о релевантном тржишту, Агенција је у Нацрту извештаја закључила да велепродајно тржиште средишњег приступа чини услуга *bitstream* приступа, која се може реализовати путем мреже бакарних параца и xDSL технологије, хибридни оптичко–коаксијалних мрежа оператора КДС и оптичких каблова у FTTx мрежној архитектури, с тим што би обавеза пружања велепродајне услуге *bitstream* приступа била одређена само за услугу која се пружа путем xDSL технологије. Такав закључак је донет на основу података који су били расположиви у датом тренутку, а који се, између осталог, односе и на степен покривања територије Републике Србије оптичким мрежама.

Агенција је сагласна са наводима оператора A1 Srbija d.o.o. о начину регулације у земљама региона, као што је Хрватска, али указује да изузеће оптичке инфраструктуре из регулаторних обавеза оператора са ЗТС не представља преседан ни у оквирима Европске уније. Према наводима *Cullen International*, слично је учињено и у земљама са развијенијом оптичком инфраструктуром, као што су Француска и Португалија.

Узимајући у обзир да су током јавних консултација о Нацрту извештаја достављени подаци од стране оператора путем годишњих упитника за 2021. годину, који указују на промене у степену покривања територије Републике Србије оптичким мрежама, те ценећи достављена мишљења оператора у оквиру јавних консултација, Агенција ће извршити одређене измене у Нацрту извештаја.

**Коментар:**

Оператор А1 Србија d.o.o. је у оквиру достављеног мишљења навео да у случају предметне анализе није узет у разматрање показатељ који указује на доминантну позицију на тржишту, а односи се на високо тржишно учешће које је стабилно током одређеног временског периода.

**Одговор Агенције:**

Агенција констатује да је предметни показатељ разматран у оквиру тачке 4.1.1. Нацрта извештаја.

**Коментар:**

Оператор А1 Србија d.o.o. у оквиру достављеног мишљења напомиње да, иако су према препорукама Европске комисије 2020/2245 о релеватним тржиштима производа и услуга у области електронских комуникација подложних *ex ante* регулацији у складу са ЕЕСС, предвиђена два тржишта и то veleпродајно тржиште локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији и veleпродајно тржиште наменског капацитета, могуће је да регулатор спроведе Тест 3 (три) критеријума како би се утврдило да ли тржиште које није обухваћено препоруком треба да подлеже *ex ante* регулацији. Такође, наводи да треба имати у виду да је veleпродајно тржиште средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште под непосредним утицајем тржишта приступа елементима мреже, што се посебно односи на услуге изнајмљивања оптичких влакана без преносне опреме, као и кабловске канализације, на коме је такође дошло до већих промена у односу на претходну анализу спроведену од стране Агенције, а које су последица спроведених аквизиција мањих оператора на тржишту и њиховог припајања операторима у чијем је власништву највећи део оптичке мреже.

**Одговор Агенције:**

Агенција констатује да је предметна анализа veleпродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште извршена у складу са одредбама чл. 59. и 60. став 1. Закона и Одлуком о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС“, број 78/18), уз примену Препоруке Комисије од 9. октобра 2014. године о релевантним тржиштима производа и услуга у области електронских комуникација подложним претходној (*ex ante*) регулацији 2014/710/ЕУ. Такође, Агенција указује да приликом спровођења поступка анализе тржишта у обзир узима и повезана тржишта, те напомиње да је у периоду август 2021 – фебруар 2022. године спроведен поступак анализе veleпродајног тржишта локалног приступа елементима мреже који се пружа на фиксној локацији, те објављен одговарајући извештај.

## **Коментари оператора SBB DOO**

Оператор SBB DOO је доставио Агенцији мишљење на Нацрт извештаја дана 7.4.2022. године (заведено под интерним бројем: 1-03-349-32/22-2 од 08.04.2022).

Агенција је пажљиво анализирила све наводе из достављеног мишљења оператора SBB DOO и у даљем тексту даје одговоре на примедбе и коментаре који се односе на предмет анализе тржишта, текст Нацрта извештаја и утицај предложених регулаторних мера на тржиште електронских комуникација, док се на остале коментаре неће изјашњавати, с обзиром да нису у вези са објављеним Нацртом извештаја и конкретним предметом анализе.

### **Коментар:**

У достављеном мишљењу на Нацрт извештаја, у тачки „Увод“, оператор SBB DOO, између осталог, наводи да је тренутни приступ Нацрта извештаја, који подразумева изостављање из обавеза услуге *bitstream* приступа који се може реализовати путем хибридних оптичко-коаксијалних мрежа и путем каблова незаконит, противан релевантним економским и технолошким стандардима, да селективно привилегује оператора Телеком Србија а.д., да је противан начелу технолошке неутралности и фундаментално обесмишљава циљ регулације, с обзиром на доступну мрежну инфраструктуру и стратешке планове оператора Телеком Србија а.д, природу релевантних услуга, претходну праксу оператора Телеком Србија а.д. и стварне потребе алтернативних оператора, односно крајњих корисника. Оператор SBB DOO сматра да је Агенција погрешно применила материјално право, да утврђено чињенично стање не поткрепљује процене Агенције, као и да су закључци Агенције „супротни основним начелима и циљевима управног поступка, телекомуникационог права, као и права конкуренције, а нарочито начелима законитости и предвидивости, сразмерности и заштите права странака, односно предвидивости пословања и равноправности оператора“.

Такође, у оквиру напред наведене тачке, оператор SBB DOO наводи да је сагласан са закључком Агенције да на релевантном тржишту средишњег приступа не постоји ефикасна конкуренција, те да је ради успостављања ефикасније конкуренције неопходно одредити одговарајуће регулаторне мере. С тим у вези, оператор SBB DOO је мишљења да регулаторне мере предложене Нацртом извештаја, а које укључују само велепродајну услугу *bitstream* приступа која се може реализовати путем xDSL технологије, нису одговарајуће, те у прилог томе наводи низ података са малопродајног тржишта широкопојасног приступа интернету, као и податке о степену покривања територије Републике Србије хибридни оптичко-коаксијалним мрежама и оптичким мрежама оператора Телеком Србија а.д. у 2021. години. Узимајући наведено у обзир, оператор SBB DOO сматра да би било неопходно да се одреде мере којима би се операторима корисницима омогућио приступ хибридни оптичко-коаксијалним мрежама и оптичким мрежама оператора Телеком Србија а.д.

### **Одговор Агенције:**

Предметни поступак анализе тржишта је спроведен у свему у складу са одредбама Закона, те је примедба о погрешној примени материјалног права неоснована. Чињенично стање је утврђено на основу података достављених од стране оператора, тј. на основу достављених годишњих упитника оператора, а сви кључни критеријуми прописани Законом, који су релевантни за одлучивање су анализирани и образложени у самом Нацрту извештаја.

Агенција се приликом доношења закључака изнетих у Нацрту извештаја користила подацима достављеним од стране оператора путем годишњих упитника за 2018, 2019. и 2020. годину. Када се говори о релевантном тржишту, Агенција је у Нацрту извештаја закључила да велепродајно тржиште средишњег приступа чини услуга *bitstream* приступа, која се може реализовати путем мреже бакарних параца и xDSL технологије, хибридних оптичко–коаксијалних мрежа оператора КДС и оптичких каблова у FTTx мрежној архитектури, с тим што су обавезе пружања велепродајне услуге *bitstream* приступа одређене само за услугу која се пружа путем xDSL технологије. Такав закључак је донет на основу података који су били расположиви у периоду израде Нацрта извештаја, а који се, између осталог, односе и на степен покривања територије Републике Србије оптичким и HFC мрежама. Прелиминарни подаци за 2021. годину, који су путем годишњих упитника оператора прикупљени у периоду јавних консултација о Нацрту извештаја, указују на промене у степену покривања оптичким и HFC мрежама. Узимајући у обзир ове податке, те ценећи достављена мишљења оператора у оквиру јавних консултација, Агенција ће извршити одређене измене у Нацрту извештаја.

### **Коментар:**

У оквиру достављеног мишљења, у тачки под насловом „Изузимање HFC и оптичке инфраструктуре из опсега претходне регулације - погрешне или непотпуне чињенице“, оператор SBB DOO, између осталог, констатује да је Агенција у Нацрту извештаја навела да хибридне оптичко–коаксијалне мреже и мреже оптичких каблова у FTTx архитектури оператора Телеком Србија а.д. немају значајно покривање, будући да је у случају HFC инфраструктуре пенетрација корисника широкопојасног приступа интернету путем сопствене инфраструктуре оператора МОЈА SUPERNOVA d.o.o. у односу на укупан број домаћинстава у 2020. години износила мало изнад 9%, док је проценат претплатника који приступ интернету реализују путем оптичке инфраструктуре у FTTH архитектури оператора Телеком Србија а.д. у 2020. години износио око 9% од укупног броја претплатника фиксног широкопојасног приступа интернету. Такође, оператор SBB DOO је истакао да је у Нацрту извештаја наведено да је заступљеност услуге *bitstream* приступа путем оптичких каблова у FTTH/V мрежној архитектури, иако већ дужи период бележи највећи процентуални раст, и даље релативно ниска (14% тржишног учешћа мерено бројем претплатника на малопродајном тржишту широкопојасног приступа интернету), те да широкопојасни приступ интернету реализован путем HFC мрежа има појединачно највеће учешће у укупном броју претплатника. Даље, оператор SBB DOO наводи одређене процене броја претплатника оператора МОЈА SUPERNOVA d.o.o. на HFC инфраструктури (око 224.900), као и оператора Телеком Србија а.д. на FTTH/V мрежној инфраструктури (око 155.700) те констатује да није јасан принцип по

којем Агенција закључује да тај број претплатника (око 380.600) не представља довољну распрострањеност, док истовремено око 591.000 претплатника на xDSL технологији представља довољну распрострањеност. Такође, оператор SBB DOO наводи да Агенција сматра да је легитимно дискриминисати кориснике оператора Телеком Србија а.д., на начин да једни имају опцију алтернативног пружаоца услуге, а други не. У оквиру коментара, оператор SBB DOO наводи и да је нејасно како је дошло до смањења броја претплатника оператора MOJA SUPERNOVA d.o.o., будући да је оператор Телеком Србија а.д. у претходном периоду истицао да оператор MOJA SUPERNOVA d.o.o. има око 300.000 корисника.

У оквиру исте тачке достављеног мишљења, оператор SBB DOO констатује да су се тржишне околности додатно промениле, те да према постојећем стању на дан анализе, око 29,7% претплатника користи приступ путем xDSL технологије (што представља пад од 9% у односу на податке из Нацрта извештаја), 44,8% претплатника користи приступ путем HFC мреже, док чак 19,6% претплатника користи приступ путем оптичке мреже, позивајући се на Преглед тржишта електронских комуникација у Републици Србији за четврти квартал 2021. године. Уз даље навођење података о учешћу појединих технологија на тржишту, оператор SBB DOO наводи да Агенција регулаторним обавезама обухвата мање од трећине тржишта, односно сегмент који је опао за 13,3% у трогодишњем периоду, док ослобађа инфраструктуру која је стабилнија или која расте за 12,6% у истом периоду у погледу релативне заступљености технологија, а свакако изузетно динамично расте у апсолутном смислу, те која евидентно замењује приступ путем xDSL технологије.

Поред тога, оператор SBB DOO констатује да је за потребе анализе тржишта и одређивања регулаторних мера, од пресудне важности узети у обзир број покривених домаћинстава (*homes passed*), те наводи да је Агенција приликом доношења закључака одступила од наведеног принципа и узела у обзир само активне прикључке (*homes connected*). У наставку коментара, оператор SBB DOO наводи да покривање HFC мрежом оператора Телеком Србија а.д. износи приближно 579.000 домаћинстава (33,47% од укупних 1,73 милиона претплатника на тржишту или 26% од укупног броја *homes passed* оператора Телеком Србија а.д., који износи 2,2 милиона), као и да према изјавама у јавности одговорних лица оператора Телеком Србија а.д., овај оператор има преко 1.000.000 *homes passed* у оптичкој инфраструктури. С тим у вези, оператор SBB DOO наводи да се на тај начин из регулације изоставља 1.579.000 *homes passed*. У прилог потреби увођења регулаторних мера за мреже у HFC и FTTH/V архитектури, оператор SBB DOO наводи и податке о расподели брзина приступа, те чињеницу да су у 2020. години били најзаступљенији интернет пакети брзина преко 100 Mb/s.

### **Одговор Агенције:**

Приликом спровођења поступка анализе релевантног тржишта, Агенција се користи подацима достављеним од стране оператора путем годишњих упитника. У конкретном случају, за израду предметног Нацрта извештаја, Агенција је користила податке достављене од стране оператора путем годишњих упитника за 2018, 2019. и 2020. годину, како је и наведено у Нацрту извештаја, те је исте користила за утврђивање чињеничног стања. Узимајући наведено у обзир, Агенција не може коментарисати наводе о потенцијалном броју корисника било ког оператора.



У вези са наводима о распрострањености поједине инфраструктуре као основу за доношење закључака у Нацрту извештаја, Агенција истиче да је распрострањеност одређене врсте инфраструктуре такође значајна, јер суштински утиче на ефекат *ex ante* регулације. Ако се то узме у обзир, распрострањеност xDSL технологије се не може посматрати искључиво кроз број активних прикључака те врсте (који јесте у опадању), нарочито ако се узме у обзир да је овом инфраструктуром покривена скоро цела територија Републике Србије. Такође, приликом одређивања регулаторних мера, треба имати у виду и тачку 27. уводне изјаве Директиве 2002/21/ЕЗ Европског парламента и Савета од 7. марта 2002. године о заједничком регулаторном оквиру за електронске комуникационе мреже и услуге, као и тачку 23. Смерница Комисије о анализи тржишта и процени значајне тржишне снаге на основу регулаторног оквира ЕУ за електронске комуникационе мреже и услуге (2018/С 159/01), у којима је наведено да тржишта у развоју, на којима ће водећи субјект на тржишту вероватно имати знатан тржишни удео, не би требало подвргавати неприкладном регулисању *ex ante*. Разлог томе је то што би преурањено наметање регулисања *ex ante*, могло неповољно да утиче на услове конкуренције који се обликују на једном новом тржишту у развоју. Уз то, требало би спречити затварање таквих тржишта у развоју од стране водећих предузећа.

Агенција додаје да за потребе спровођења поступка анализе тржишта не практикује навођење података из кварталних прегледа тржишта, будући да ти подаци не обухватају цело тржиште и у одређеној мери су процењени, али Агенција свакако током спровођења предметног поступка и доношења одговарајућих одлука, има у виду све расположиве податке.

Агенција констатује да је нетачан навод оператора SBB DOO да су приликом доношења закључака у Нацрту извештаја у обзир узети само активни прикључци, имајући у виду да је Агенција у Нацрту извештаја навела податке о покривању појединих оператора у оквиру поглавља 4.1.2. Нацрта извештаја, а које је оператор SBB DOO и сам навео у коментару. У вези са наводима из достављеног мишљења, а који се тичу покривања НФС и FTTH/В мрежама оператора Телеком Србија а.д., Агенција истиче да су за потребе израде Нацрта извештаја коришћени подаци достављени од стране оператора путем годишњих упитника за 2018, 2019. и 2020. годину, како је и наведено у Нацрту извештаја, те су исти коришћени за утврђивање чињеничног стања. Закључци из Нацрта извештаја су донети на основу података који су достављени од стране оператора путем годишњих упитника за наведене године, а који се, између осталог, односе и на степен покривања територије Републике Србије оптичким и НФС мрежама. Како је већ наведено, прелиминарни подаци за 2021. годину, који су путем годишњих упитника оператора прикупљени у периоду јавних консултација о Нацрту извештаја, указују на промене у степену покривања оптичким и НФС мрежама. Узимајући у обзир ове податке, те ценећи достављена мишљења оператора у оквиру јавних консултација, Агенција ће извршити одређене измене у Нацрту извештаја.

### **Коментар:**

У делу мишљења под насловом „Изузимање НФС и оптичке инфраструктуре из опсега претходне регулације – погрешна примена материјалног права“, оператор SBB DOO, између осталог, наводи да је приступ Агенције „према којем се оператор са значајном тржишном снагом регулише само за поједине мрежне инфраструктуре, супротан предмету регулације и законском оквиру“, да Агенција при одређивању регулаторних обавеза користи критеријуме који немају покриће у закону, као и да проценат заступљености одређене инфраструктуре не представља основ за регулацију, већ тржишна снага оператора који инфраструктуру поседује. Такође, и у овом делу оператор SBB DOO наглашава потребу да предмет регулаторних мера, поред приступа путем xDSL технологије, буде и приступ путем НФС и FTTH/V мрежа оператора Телеком Србија а.д.

### **Одговор Агенције:**

Предметни поступак анализе тржишта је спроведен у свему у складу са одредбама Закона, те је примедба о погрешној примени материјалног права неоснована. Чињенично стање је утврђено на основу података достављених од стране оператора, тј. на основу достављених годишњих упитника оператора, а сви кључни критеријуми прописани Законом, који су релевантни за одлучивање су анализирани и образложени у самом Нацрту извештаја. Како је раније наведено, приликом доношења регулаторних мера, треба имати у виду и тачку 27. уводне изјаве Директиве 2002/21/ЕЗ Европског парламента и Савета од 7. марта 2002. године о заједничком регулаторном оквиру за електронске комуникационе мреже и услуге, као и тачку 23. Смерница Комисије о анализи тржишта и процени значајне тржишне снаге на основу регулаторног оквира ЕУ за електронске комуникационе мреже и услуге (2018/С 159/01), у којима је наведено да тржишта у развоју, на којима ће водећи субјект на тржишту вероватно имати знатан тржишни удео, не би требало подвргавати неприкладном регулисању *ex ante*. Разлог томе је то што би преурањено наметање регулисања *ex ante*, могло неповољно да утиче на услове конкуренције који се обликују на једном новом тржишту у развоју. Уз то, требало би спречити затварање таквих тржишта у развоју од стране водећих предузећа. Како је и у претходним одговорима наведено, закључци из Нацрта извештаја су донети на основу података који су достављени од стране оператора путем годишњих упитника за 2018, 2019. и 2020. годину, а који се, између осталог, односе и на степен покривања територије Републике Србије оптичким и НФС мрежама. Прелиминарни подаци за 2021. годину, који су путем годишњих упитника оператора прикупљени у периоду јавних консултација о Нацрту извештаја, указују на промене у степену покривања оптичким и НФС мрежама. Узимајући у обзир ове податке, те ценећи достављена мишљења оператора у оквиру јавних консултација, Агенција ће извршити одређене измене у Нацрту извештаја

### **Коментар:**

У достављеном мишљењу под тачком „Изузимање НФС и оптичке инфраструктуре из опсега претходне регулације – упоредна пракса“, оператор SBB DOO наводи и да се према доступним информацијама, у Европској унији и региону регулаторне обавезе генерално одређују оператору са ЗТС независно од мрежне инфраструктуре, са посебним акцентом на оптичку мрежу. Као пример овакве врсте регулације наводи тржишта Словеније, Хрватске, Црне Горе и Северне Македоније.

### **Одговор Агенције:**

Агенција је сагласна са наводима оператора SBB DOO о начину регулације у земљама региона, али указује да изузеће оптичке инфраструктуре из регулаторних обавеза оператора са ЗТС не представља преседан ни у оквирима Европске уније. Према наводима *Cullen International*, слично је учињено и у земљама са развијенијом оптичком инфраструктуром, као што су Француска и Португалија.

### **Коментар:**

У оквиру тачке „Изузимање НФС и оптичке инфраструктуре из опсега претходне регулације – циљ и ефекти анализе тржишта“ оператор SBB DOO још једном истиче потребу регулације НФС и оптичке инфраструктуре оператора Телеком Србија а.д., како би се повећао ефекат регулације, односно могућност избора за претплатнике или одрживост пословања алтернативних оператора.

### **Одговор Агенције:**

Агенција у вези са тим поново констатује да су закључци из Нацрта извештаја донети на основу података који су достављени од стране оператора путем годишњих упитника за 2018, 2019. и 2020. годину, а који се, између осталог, односе и на степен покривања територије Републике Србије оптичким и НФС мрежама. Прелиминарни подаци за 2021. годину, који су путем годишњих упитника оператора прикупљени у периоду јавних консултација о Нацрту извештаја, указују на промене у степену покривања оптичким и НФС мрежама. Узимајући у обзир ове податке, те ценећи достављена мишљења оператора у оквиру јавних консултација, Агенција ће извршити одређене измене у Нацрту извештаја

### **Коментари оператора Yettel d.o.o.**

Оператор Yettel d.o.o. је доставио Агенцији мишљење на Нацрт извештаја дана 7.4.2022. године (заведено под интерним бројем: 1-03-349-32/22-3 од 11.4.2022).

### ***Коментар 1:***

Поредећи Нацрт извештаја са претходним Извештајем о анализи велепродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште из марта 2019. године (у даљем тексту: Извештај о анализи из 2019. године), оператор Yettel d.o.o. је изнео примедбу да у Нацрту извештаја није дато јасно образложење за промену става Агенције, тј. није дато образложење због чега није извршена анализа да ли оператори Телеком Србија а.д. и SBB DOO и даље имају заједничку ЗТС на тржишту Републике Србије.

### ***Одговор Агенције:***

Агенција је у Извештају о анализи из 2019. године, на основу анализираних података за период 2015-2017. година, закључила да Телеком Србија а.д. и SBB DOO имају заједничко тржишно учешће које је стабилно и не мења се у периоду анализе. Такође је на основу доступних података закључено да појединачна тржишна учешћа два доминантна оператора конвергирају и да се у наредном периоду може очекивати њихово приближавање и уједначавање, узимајући у обзир високу стопу раста броја претплатника SBB DOO. Међутим, тренд који је био очекиван на основу података обухваћених анализом се у пракси није наставио, у смислу да није дошло до прогнозираног раста броја претплатника, већ је учешће овог оператора у наредним годинама остало на приближно истом нивоу. Притом, утицај на измену закључака Агенције у Нацрту извештаја у односу на Извештај о анализи из 2019. године свакако је имала и примена Смерница Комисије о анализи тржишта из 2018. године, према којима доминантни положај није вероватан ако је тржишно учешће предузећа испод 40% на релевантном тржишту. Подсећања ради, Извештај о анализи из 2019. године је сачињен у складу са Смерницама Комисије о анализи тржишта из 2002. године, према којима се могло закључити се да оператор чије тржишно учешће не прелази 25% вероватно неће имати значајну тржишну снагу на релевантном тржишту. Такође, током периода који је обухваћен у Нацрту извештаја, оператор SBB DOO није имао захтеве оператора корисника за омогућавање пружања услуге широкопојасног приступа интернету. С друге стране, после низа аквизиција до којих је дошло на тржишту у периоду након усвајања Извештаја о анализи из 2019. године, оператор Телеком Србија а.д. је значајно увећао своје тржишно учешће, будући да је оператор МОЈА SUPERNOVA d.o.o., који је припојен оператору Телеком Србија а.д. током 2021. године, у 2020. години имао тржишно учешће од око 13%. Све наведено указује на промене на тржишту услед којих није оправдано и даље разматрати заједничку ЗТС оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO.

### ***Коментар 2:***

У коментару у коме износи тумачење Смерница Комисије о анализи тржишта из 2018. године, оператор Yettel d.o.o. отвара питање продаје услуге широкопојасног приступа интернету оператора SBB DOO по потенцијално неконкурентним ценама, износи мишљење да се ситуација на тржишту електронских комуникација није променила у периоду 2018-2020. године у односу па период 2015-2017. године обухваћен у Извештају о анализи из 2019. године и коментарише раст заједничког тржишног учешћа оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO.

Оператор Yettel d.o.o. такође подсећа на закључке у претходном Извештају о анализи из 2019. године према коме је постојала заједничка ЗТС оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO, подсећа на смањење тржишног учешћа осталих оператора на тржишту и коментарише постојање тржишне концентрације и хомогеност услуга оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO.

### ***Одговор Агенције:***

У вези са неконкурентним ценама услуге широкопојасног приступа интернету као разлогом за изостанак тражње ове услуге од оператора SBB DOO, Агенција истиче да су цене месечне накнаде за закуп линка за испоруку саобраћаја оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO упоредиве. Месечна накнада за услугу широкопојасног приступа у veleпродаји по прикључку оператора SBB DOO јесте виша од цене оператора Телеком Србија а.д., међутим узимајући у обзир доступне податке о трошковно заснованим ценама у складу са технологијом приступне мреже, разлика између ових цена оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO се може сматрати оправданом.

Даље, Агенција не дели став оператора Yettel d.o.o. да се ситуација на тржишту електронских комуникација није променила у периоду 2018-2020. године у односу на период 2015-2017. године обухваћен у Извештају о анализи из 2019. године. Како је раније објашњено, очекивања базирана на историјском тренду у погледу достизања тржишног учешћа оператора SBB DOO од преко 40% у периоду до наредне анализе, изнета у Извештају о анализи из 2019. године, нису се остварила, што свакако говори у прилог променама ситуације на тржишту на основу које је био изведен закључак о постојању заједничке ЗТС. Такође, није занемарљив утицај аквизиција оператора Телеком Србија а.д., којима је овај оператор учврстио своју позицију на тржишту, што потврђују и прелиминарни подаци за 2021. годину којима Агенција располаже на основу достављених годишњих упитника оператора.

Поводом констатације оператора Yettel d.o.o. да раст заједничке ЗТС Телеком Србија а.д. и SBB DOO у посматраном периоду говори у прилог заједничкој ЗТС, Агенција напомиње да је за извођење закључака важно испратити и појединачни тренд наведених оператора. Према подацима за veleпродајно тржиште средишњег приступа, процентуално учешће претплатника SBB DOO у посматраном периоду стагнира (око 33%), док узимајући у обзир припајање оператора MOJA SUPERNOVA d.o.o, тржишно учешће оператора Телеком Србија а.д. достиже око 60%. Раст заједничког тржишног учешћа на који се позива оператор Yettel d.o.o. заправо је у целости последица раста оператора Телеком Србија а.д. и јачања његове појединачне ЗТС.

У вези са констатацијом оператора Yettel d.o.o. да је потребно узети у обзир претходно понашање учесника на тржишту, односно чињеницу да је у претходном периоду постојала заједничка ЗТС, Агенција истиче да не занемарује ову чињеницу, али да за извођење закључака о тржишту и одређивање одговарајућих регулаторних обавеза оператора са ЗТС, ситуација на тржишту из периода 2015-2017. године, који је обухваћен у Извештају о анализи из 2019. године, не може бити важнија од ситуације на тржишту анализираних у периоду 2018-2020. године, на који се односи Нацрт извештаја.

Поводом става оператора Yettel d.o.o. да пад тржишног учешћа које имају остали оператори доприноси могућности координираног деловања у смислу тачке 72 Смерница Комисије о анализи тржишта из 2018. године, Агенција подсећа да се у наведеној тачки Смерница Комисије о анализи тржишта из 2018. године наводи да је координирано понашање генерално лакше у једноставнијем и стабилнијем економском окружењу, односно у ситуацијама када је број учесника на тржишту мањи. С тим у вези, према Извештају о анализи из 2019. године, на тржишту је било 192 оператора, док је према Нацрту извештаја на тржишту присутно 175 оператора услуге приступа интернету. Иако мањи, овакав број учесника на тржишту се и даље може сматрати високим. Додатно, узрок смањења броја оператора на тржишту у посматраним периодима, као и смањења тржишног учешћа осталих оператора, у великој мери су извршене аквизиције, које у крајњој линији имају за последицу повећање тржишног учешћа управо оператора Телеком Србија а.д.

У вези са коментаром о тржишној концентрацији као обележју тржишта које је повољно за постојање заједничке ЗТС, Агенција указује на то да је у Нацрту извештаја испитивала расподелу тржишног учешћа и установила да она говори у прилог високом степену концентрације veleпродајног тржишта средишњег приступа. Подаци указују да учешћа оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO не конвергирају, као што је то био случај у Извештају о анализи из 2019. године, већ да ће значајан даљи раст Herfindahl–Hirschmanov индекса (HHI), који је коришћен за процену концентрације, бити условљен растом тржишног учешћа оператора Телеком Србија а.д., односно припајањем оператора MOJA SUPERNOVA d.o.o.

Такође, оператор Yettel d.o.o. наводи да услуге оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO представљају супституте и самим тим нису супериорне једна у односу на другу. Агенција је и у Нацрту извештаја закључила да нема изразите технолошке предности или супериорности ниједног оператора. У том смислу, потенцијално надмоћан положај оператора Телеком Србија а.д. на тржишту не лежи у технолошкој супериорности мреже овог оператора, већ у њеној географској распрострањености, будући да је једини оператор који је у могућности да алтернативним операторима пружи veleпродајну услугу средишњег приступа на скоро целој територији Републике Србије, како је и наведено у Нацрту извештаја.

### ***Коментар 3:***

Позивајући се на непромењене одредбе Закона у периоду између две анализе, оператор Yettel d.o.o. наводи низ критеријума који се узимају у обзир приликом утврђивања заједничке ЗТС, као што су: мала еластичност потражње, хомогеност производа, сличност тржишних удела, недостатак техничких иновација, односно развијених технологија, непостојање вишка капацитета, високе препреке за улазак на тржиште и непостојање потенцијалне конкуренције, на основу којих закључује да постоје индиције за заједничку ЗТС оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO.

### ***Одговор Агенције:***

Предмет јавних консултација је Нацрт извештаја чији је закључак постојање појединачне ЗТС оператора Телеком Србија а.д. на велепродајном тржишту средишњег приступа који се пружа па фиксној локацији за производе за масовно тржиште. У свом коментару оператор Yettel d.o.o. износи сопствену анализу критеријума који се узимају у обзир приликом утврђивања заједничке ЗТС. Агенција је већ образложила да је на тржишту дошло до промена услед којих није оправдано и даље разматрати заједничку ЗТС оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO, те не сматра целисходним коментарисање анализе тржишта коју врши оператор Yettel d.o.o.

Агенција је у претходним одговорима већ коментарисала тумачење о расту заједничког тржишног учешћа оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO и наводној сличности њихових тржишних учешћа. У вези са закључком оператора Yettel d.o.o. да технологија коју поседује SBB DOO постаје све заступљенија, Агенција скреће пажњу да оператор Телеком Србија а.д. након припајања друштва MOJA SUPERNOVA d.o.o. такође у власништву има и HFC мрежу. Такође, Агенција не наводи у Нацрту извештаја да су мреже за приступ оператора неупоредиве, како закључује оператор Yettel d.o.o., нити истиче технолошке предности или супериорности ниједног оператора. Географска распрострањеност мреже оператора Телеком Србија а.д. и SBB DOO, „која је могла бити само повећана“, такође је претходно коментарисана. Имајући у виду мрежу бакарних параца, Телеком Србија а.д. је присутан на скоро целој територији Републике Србије. Додатно, за разлику од периода који је обухватила претходна анализа, Телеком Србија а.д. сада располаже и HFC мрежом, док је уз то значајно увећао покривање оптичким мрежама у FTTH архитектури. За то време, географска распрострањеност мреже оператора SBB DOO је остала на приближно истом нивоу као и периоду обухваћеном претходном анализом. Такође, овај оператор у посматраном периоду није имао захтеве од оператора корисника за омогућавање пружања услуге широкопојасног приступа интернету.

### ***Коментар 4:***

Као додатне разлоге за проглашење оператора SBB DOO за оператора са ЗТС, оператор Yettel d.o.o. наводи: повећање броја претплатника који користе HFC технологију, технолошку доминантност технологије коју користи SBB DOO у односу на технологију коју користи Телеком Србија а.д. и препреке за улазак на тржиште које је генерисала Стандардна понуда SBB DOO.

### ***Одговор Агенције:***

Иако је тачно да се број претплатника који интернету приступају путем xDSL технологије смањује, није оправдано извести закључак да „претплатници xDSL мрежу мењају за мрежу оператора КДС што утиче на постојање ЗТС статуса оператора SBB DOO“, јер се на тај начин потпуно занемарује значајан раст претплатника путем оптичких мрежа у FTTH/V архитектури, посебно што прелиминарни подаци за 2021. годину о броју претплатника који приступају интернету путем мреже оператора КДС не говоре у прилог њеном значајном расту. Уз то, не

треба занемарити ни чињеницу да, након припајања друштва MOJA SUPERNOVA d.o.o., и оператор Телеком Србија а.д. располаже HFC мрежом. У вези са коментаром да мрежа бакарних параца губи своју технолошку супериорност у контексту брзине приступа, Агенција истиче да у Нацрту извештаја није ни закључено да постоји технолошка супериорност ове мреже, већ да је оператор Телеком Србија а.д., захваљујући географској распрострањености ове мреже, једини оператор који је у овом тренутку у могућности да алтернативним операторима пружи велепродајну услугу средишњег приступа на скоро целој територији Републике Србије. Додатно, не треба занемарити ни чињеницу да је оператор Телеком Србија а.д. у могућности да понуди драстично веће брзине приступа путем оптичких мрежа у FTTH/V архитектури и да број претплатника оператора Телеком Србија а.д. преко оптичких мрежа значајно расте, те у том смислу није оправдано овог оператора класификовати као „оператора који располаже застарелом технологијом“. Што се тиче Стандардне понуде оператора SBB DOO, Агенција констатује да овај оператор није имао захтеве од оператора корисника за омогућавање пружања услуге широкопојасног приступа интернету, као и да није било примедби оператора корисника на његову Стандардну понуду. Разматрање садржине Стандардне понуде оператора SBB DOO није предмет анализе велепродајног тржишта средишњег приступа, а самим тим ни предмет ових јавних консултација.

### ***Мишљење Комисије за заштиту конкуренције***

Комисија за заштиту конкуренције (у даљем тексту: Комисија) је дана 6.4.2022. године доставила Агенцији мишљење број: 9/0-02-338/2022-2 од 4.4.2022. године, а по захтеву који јој је Агенција упутила у складу са одредбом члана 60. став 2. Закона и Протоколом о сарадњи закљученим између Агенције и Комисије, који је потписан дана 17.5.2011. године и у Агенцији заведен под бројем: 1-КАБ-3483-1/11.

Мишљење Комисије на Нацрт извештаја, које је разматрано и анализирано, дато је у наставку.





Република Србија  
**КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТУ  
КОНКУРЕНЦИЈЕ**

Савска улица 25/IV, Београд  
Број: 9/0-02-338/2022-2  
Датум: 04.04.2022. године



Република Србија  
Регулаторна агенција за електронске  
комуникације и поштанске услуге  
Београд  
Број: 03-3483-3/21-5  
Датум: 04-04-2022

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА**  
**РЕГУЛАТОРНА АГЕНЦИЈА ЗА**  
**ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ**  
**И ПОШТАНСКЕ УСЛУГЕ**  
Драган Пејовић, директор  
Ул. Палмотићева бр. 2  
11000 Београд

**ПРЕДМЕТ:** Мишљење Комисије за заштиту конкуренције по захтеву Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге број 1-03-3483-3/21-4 од 01.03.2022. године

Комисија за заштиту конкуренције (у даљем тексту: Комисија), дана 03.03.2022. године, примила је допис Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција) у којем се наводи да је Агенција објавила на интернет страници позив стручној и широј јавности да у оквиру јавних консултација доставе мишљење у вези са Нацртом извештаја о анализи велепродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште (у даљем тексту: Извештај).

Према наводима из дописа, Агенција је поступак анализе тржишта спровела у циљу континуираног праћења стања на поменутом тржишту на територији Републике Србије.

Позивајући се на одредбе члана 60. став 2. Закона о електронским комуникацијама, као и на одредбе члана 3. Протокола о сарадњи закљученог између Агенције и Комисије, изнета је молба да Комисија, до истека рока за достављање мишљења у оквиру поступка јавних консултација, односно до 07.04.2022. године, достави мишљење о томе да ли је извештај о анализи релевантног тржишта, као и регулаторне обавезе за које је у извештају закључено да могу бити одређене оператору са значајном тржишном снагом на релевантном тржишту, у складу са прописима који регулишу заштиту конкуренције.

Након увида у предметну анализу, а на основу члана 21. став 1. Закона о заштити конкуренције („Службени гласник РС“, бр. 51/09 и 95/13), Савет Комисије на 78. седници од 4. априла 2022. године даје следеће

## МИШЉЕЊЕ

Савет Комисије размотрио је Нацрт извештаја о анализи veleпродајног тржишта средишњег приступа који се пружа на фиксној локацији за производе за масовно тржиште, и као прихватљиве оцењује налазе и закључке које извештај садржи, али сматра да је неке наводе потребно додатно образложити и у одређеним аспектима извештаје допунити, како је наведено у наставку.

Налази анализе у делу који се тиче карактеристика малопродајног тржишта широкопојасног приступа интернету у Републици Србији у периоду 2018-2020. године нису битније другачији у односу на налазе из претходно спроведене анализе наведеног тржишта за период 2015-2018. Настављен је тренд у вези са заступљеношћу технологија где је закључено да број претплатника који приступ интернету остварују путем xDSL технологије пада, док број претплатника који приступ интернету остварују путем мреже оператора КДС (кабловско дистрибутивне мреже) и оптичких мрежа у FTTH и FTTB архитектури расте по годинама. Даље је представљено учешће оператора на малопродајном тржишту фиксног широкопојасног приступа интернету у 2020. години мерено бројем претплатника, у Извештају на слици 9. и може се закључити да није дошло до значајних промена појединачног тржишног учешћа по операторима у односу на претходни период али су констатоване промене у учешћима оператора због спроведених аквизиција у периоду 2018-2020 године. Наведени подаци представљају учешћа на малопродајном нивоу и то само када је реч о фиксном широкопојасном приступу. У анализи је наведено да је уочен тренд све веће употребе мобилних телефона у сврхе широкопојасног приступа и констатован је пораст броја корисника услуга мобилног интернета коју су пружала три мобилна оператора у Србији као и један виртуелни мобилни оператор. При том, овај сегмент је одвојено анализиран и само је дата расподела претплатника мобилног широкопојасног приступа интернету према намени (претплатници мобилног широкопојасног приступа за услуге преноса података и говора, затим само за услуге преноса података и претплатнике који су интернету приступали путем наменских USB модема), и наведено да је укупан број активних корисника мобилног широкопојасног приступа износио 6,5 милиона. Међутим, нису приказана учешћа оператора у овом сегменту, мерено бројем корисника. Може се претпоставити да ће у наредном периоду бити веома реално да се и овај сегмент укључи у дефиницију тржишта широкопојасног приступа интернету, имајући у виду да према ономе што је у Извештају наведено, постоји реална могућност да се одређеним технологијама оствари капацитет мобилних мрежа упоредив са капацитетима који се нуде у фиксним широкопојасним мрежама.

Што се veleпродајног тржишта средишњег приступа тиче, нема значајнијих измена поређећи са налазима у претходној анализи. Анализа меродавног тржишта у димензији услуге спроведена је испитивањем супституције на страни тражње и понуде на малопродајном нивоу, а у вези са наведеним анализирана је и супституција на страни тражње и понуде на veleпродајном нивоу. Закључено је да veleпродајно тржиште средишњег приступа чини услуга *bitstream* приступа, која се може реализовати путем мреже бакарних парица и xDSL технологије, хибридних оптичко-коаксијалних мрежа оператора КДС (HFC мреже) и оптичких каблова у FTTx мрежној архитектури, и која се нуди сопственом предузећу, као нераздвојиви део услуга на малопродајном нивоу за сопствене кориснике и операторима корисницима, како би били у могућности да крајњим корисницима, који нису повезани на њихову мрежу за приступ, понуде услуге на малопродајном тржишту, као и да је релевантно географско тржиште - територија Републике Србије. Закључак о релевантном тржишту, односно veleпродајном тржишту средишњег приступа не разликује се од

закључка у претходној анализи. Даље, Агенција димензионира тзв. „теоријско велепродајно тржиште“, и то тако што се у број претплатника на посматраном велепродајном тржишту укључује понуда сопственом предузећу свих оператора, која проистиче из броја претплатника на малопродајном тржишту, а у циљу процене њиховог тржишног потенцијала на велепродајном нивоу. Тржишна учешћа оператора на тако димензионираном велепродајном тржишту средишњег приступа представљена су на слици 20. у Извештају. Након испитивања и осталих критеријума за одређивање оператора са значајном тржишном снагом (у даљем тексту: ЗТС), Агенција закључује да оператор Телеком Србија а.д. поседује појединачну ЗТС на велепродајном тржишту средишњег приступа и утврђује му регулаторне обавезе.

Наведено је да оператор SBB DOO, који је у претходној анализи проглашен заједно са Телекомом за оператора са ЗТС, може пружити услуге широкопојасног приступа у велепродаји путем прикључака реализованих преко хибридно оптичко-коаксијалне кабловске мреже, али овај оператор у посматраном периоду није имао захтеве од оператора корисника за омогућавањем пружања услуге широкопојасног приступа интернету. Даље се наводи да би оператори корисници хипотетички могли тражити приступ од оператора SBB DOO, међутим да би то подразумевало извесна прилагођавања и улагања услед преласка на услугу bitstream приступа путем HFC мреже. Анализирано велепродајно тржиште би, имајући у виду његово наведено димензионирање било корисно допунити одређујућим критеријумима и образложењима за измену закључка из претходне анализе, а претпостављамо да се они односе првенствено на непостојање тражње за наведеном услугом од оператора SBB DOO, као и на техничка и географска ограничења HFC мреже.

На основу претходно изнетог, Комисија је мишљења да је Извештај сачињен у складу са принципима заштите конкуренције, с тим да сматра да би било корисно поједине наводе додатно појаснити, како је то претходно и наведено. Сходно наведеном, са аспекта надлежности које су јој поверене Законом, Комисија нема друге примедбе у односу на достављени извештај.

Не доводећи у питање изнето мишљење, Комисија напомиње да задржава право да у конкретним поступцима које води у оквиру својих надлежности, у складу са прописима којима се уређује заштита конкуренције, изведе и евентуално другачије закључке у односу на оне наведене у Извештају, а нарочито у погледу утврђивања релевантног тржишта, било у производној, било у географској димензији, при чему је могуће да се конкретна дефиниција не подудара у свему са дефиницијом усвојеном за потребе Извештаја.

ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ  
Небојша Мерић



### **Одговор Агенције:**

У достављеном мишљењу, Комисија је оценила прихватљивим налазе и закључке које Нацрт извештаја садржи, те да је исти сачињен у складу са принципима заштите конкуренције, с тим да сматра да је одређене наводе потребно додатно образложити и допунити Нацрт извештаја у појединим аспектима.

Будући да је у Нацрту извештаја наведено да је уочен тренд све чешће употребе мобилних телефона у сврху широкопојасног приступа интернету, Комисија је констатовала да је приказана само расподела претплатника према начину мобилног приступа и укупан број корисника мобилног широкопојасног приступа, те да нису приказана учешћа оператора у овом сегменту, мерено бројем корисника. Агенција је сагласна са овим коментаром, те ће извршити одређене допуне Нацрта извештаја подацима у складу са предлогом Комисије.

Поред тога, Комисија је изнела мишљење да ће у наредном периоду бити реално да се овај сегмент укључи у дефиницију тржишта широкопојасног приступа интернету, имајући у виду да постоји реална могућност да се одређеним технологијама оствари капацитет мобилних мрежа упоредив са капацитетима који се нуде у фиксним широкопојасним мрежама. Узимајући у обзир потенцијал мобилних мрежа високог капацитета, као и њихова ограничења, Агенција ће наставити да прати развој ове врсте приступа у Републици Србији и с тим у вези предузимати одговарајуће кораке.

Комисија је констатовала да је, за разлику од претходне анализе велепродајног тржишта средишњег приступа, када је закључено да оператори Телеком Србија а.д. и SBB DOO поседују заједничку ЗТС, у Нацрту извештаја изведен закључак по коме се оператор Телеком Србија а.д. одређује за оператора са појединачном ЗТС. С тим у вези, Комисија је изнела став да би било корисно Нацрт извештаја допунити опредељујућим критеријумима и образложењима за измену закључка из претходне анализе, уз претпоставку да се исти односе првенствено на непостојање тражње за наведеном услугом од оператора SBB DOO, као и на техничка и географска ограничења НФС мреже. Као што је Комисија већ навела у достављеном мишљењу, Агенција је у предметном Нацрту извештаја извела другачије закључке у односу на претходну анализу тржишта, имајући у виду тренутно стање на предметном тржишту, односно промене које су наступиле у периоду између две анализе тржишта, а узимајући у обзир и непостојање тражње за услугом *bitstream* приступа оператора SBB DOO. Прихватајући коментар Комисије, Агенција ће извршити одређене допуне Нацрта извештаја у циљу додатног појашњења изведених закључака.